

Llenguatge en entorns multilingües i multiculturals

Codi: 104140
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500893 Logopèdia	OB	4	1

Professor de contacte

Nom: Melina Aparici Aznar
Correu electrònic: Melina.Aparici@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Yago Ramis Laloux

Prerequisits

Prerequisits

Per seguir correctament l'assignatura, és aconsellable haver cursat les assignatures de 'Lingüística' i 'Lingüística aplicada a les patologies del llenguatge', 'Adquisició i processament del llenguatge', així com 'Introducció a la metodologia científica i als processos psicològics bàsics'.

Es recomana especialment revistar els continguts següents de l'assignatura 'Adquisició i processament del llenguatge': perspectives teòriques sobre l'adquisició del llenguatge, característiques i fases del desenvolupament a nivell fonològic, lèxic, morfosintàctic i pragmàtic.

AQUESTA GUIA DOCENT CORRESPON TAMBÉ A LA DOCÈNCIA ALTERNATIVA PER A L'ALUMNAT MATRICULAT A L'ASSIGNATURA DEL PLA D'ESTUDIS ANTIC 101732.- Llenguatge en entorn multilingües

Objectius

Vivim en un entorn bilingüe i, cada vegada més, multilingüe: molts nens i joves provenen de famílies en les quals es parlen llengües diverses, a vegades diferents de les pròpies del nostre entorn; les llengües de l'entorn social i de l'escola poden no coincidir amb les seves. El repte que es planteja en aquest context és el de garantir l'aprenentatge de les llengües del país (juntament amb el d'alguna de les llengües de comunicació internacional) a la vegada que es preservi la supervivència de les llengües d'origen dels subjectes. Els futurs professionals de la logopèdia també hauran d'afrontar aquest repte i atendre a les necessitats dels subjectes que creixen amb dues o més llengües o que, havent crescut amb una llengua, aprenen una o diverses segones llengües en aquest context, moltes vegades venint d'una altra cultura o d'entorns socioeconòmics desfavorits. D'altra banda, per encarar la pràctica logopèdica en aquests entorns multilingües i multiculturals a vegades no serviran els procediments de diagnòstic i intervenció habituals i caldrà desenvolupar procediments

que assumeixin aquesta diversitat lingüística i fins i tot que se n'aprofitin. I per a això és necessari conèixer la influència dels entorns multilingües en les característiques normals i patològiques del llenguatge, així com la influència de la cultura i l'estatus socioeconòmic en el desenvolupament lingüístic.

Aquesta assignatura tractarà sobre diversos aspectes psicolingüístics del bilingüisme i del multilingüisme, sobretot des de la perspectiva de l'adquisició, però també des de la dels processos cognitius i els usos del llenguatge en entorns multilingües. L'objectiu general és preparar els estudiants perquè en el futur puguin desenvolupar estratègies d'interacció comunicativa innovadores i aproximacions a l'avaluació i intervenció en els trastorns del desenvolupament del llenguatge que superin les propostes existents, basades majoritàriament en descripcions del procés d'adquisició del llenguatge en situacions monolingües.

A partir d'aquest objectiu general, l'assignatura es planteja específicament proporcionar els elements fonamentals, teòrics i pràctics, perquè l'estudiant sigui capaç de:

-comprendre les característiques lingüístiques i psicològiques de les situacions de multilingüisme, en especial les derivades de moviments migratoris

-conèixer els processos d'aprenentatge multilingüe i apreciar la incidència de diferents factors individuals i socials en el seu desenvolupament

-apreciar les característiques diferencials de les llengües i la possible influència en els processos d'adquisició del llenguatge i d'aprenentatge de segones llengües

-ser sensible a la influència dels entorns multilingües i multiculturals en les característiques normals i patològiques del llenguatge

-desenvolupar propostes d'eines de diagnòstic i intervenció que prenguin en consideració les particularitats de les diverses situacions de desenvolupament multilingüe en diferents moments evolutius i que serveixin per abordar de manera satisfactòria els processos de comunicació i els procediments d'avaluació i intervenció en la pràctica logopèdica amb subjectes multilingües i/o provinents d'altres cultures

Per assolir aquests objectius, tractarem les característiques del desenvolupament multilingüe en el marc dels processos de desenvolupament del llenguatge i algunes de les característiques de l'aprenentatge de segones llengües, considerant els factors que influeixen en les diferents circumstàncies d'aprenentatge. Es presentaran, a més, les diferents etapes per les quals passa el desenvolupament lingüístic en els aspectes fonològics, lèxics, morfosintàctics i discursius; aquestes seran analitzades i exemplificades des de perspectives multilingües. Els aspectes descriptius del desenvolupament s'emmarcaran en diferents postures teòriques sobre el desenvolupament del llenguatge i sobre els processos d'aprenentatge. Es discutiran també els possibles efectes cognitius del multilingüisme, tema actualment objecte d'una àmplia activitat investigadora. Tanmateix, es tractaran els efectes que s'han documentat de l'estatus socioeconòmic familiar en el desenvolupament del llenguatge i el rendiment escolar.

Competències

- Analitzar i sintetitzar informació.
- Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
- Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
- Demostrar que es comprenen els trastorns de la comunicació, el llenguatge, la parla, l'audició, la veu i les funcions orals no verbals.
- Dominar la terminologia que permeti interactuar de manera eficaç amb altres professionals.
- Integrar els fonaments biològics (anatomia i fisiologia), psicològics (processos i desenvolupament evolutiu), lingüístics i pedagògics de la intervenció logopèdica en la comunicació, el llenguatge, la parla, l'audició, la veu i les funcions orals no verbals
- Organitzar i planificar amb l'objectiu d'establir un pla per desenvolupar en un període establert.
- Utilitzar les tecnologies de la comunicació i la informació.
- Valorar les produccions científiques que sostenen el desenvolupament professional del logopeda.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i sintetitzar.
2. Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
3. Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
4. Descriure les principals aportacions de les produccions científiques vinculades als processos cognitius de persones en entorns multilingües.
5. Enumerar i descriure els diferents fenòmens que s'esdevenen en el contacte entre llengües.
6. Explicar i comparar les diferents propostes teòriques en relació amb les representacions mentals en les persones multilingües.
7. Explicar i relacionar entre elles les principals aportacions de treballs de recerca sobre l'adquisició del llenguatge i sobre l'aprenentatge de segones llengües.
8. Explicar la influència dels entorns multilingües en les característiques normals i patològiques del llenguatge.
9. Identificar, descriure i relacionar les diferents fases de l'adquisició del llenguatge en un context multilingüe.
10. Organitzar i planificar amb l'objectiu d'establir un pla per desenvolupar en un període establert.
11. Utilitzar correctament la terminologia de la lingüística, la psicolingüística i la logopèdia, així com la d'altres professions amb les quals sovint el logopeda estableix equips multidisciplinaris (metges, fisioterapeutes, etc.).
12. Utilitzar les tecnologies de la comunicació i la informació.

Continguts

1. Introducció al desenvolupament i aprenentatge multilingüe:

- 1.1. Desenvolupament monolingüe, desenvolupament multilingüe i aprenentatge de segones llengües.
- 1.2. Definició de multilingüisme.
- 1.3. Característiques crítiques del desenvolupament multilingüe. Interacció entre sistemes lingüístics.
- 1.4. Factors que incideixen en el desenvolupament multilingüe.

2. Perspectives teòriques:

- 2.1. Aprenentatge per instrucció, per selecció o per construcció. Diferents postures sobre el desenvolupament del llenguatge.
- 2.2. El paper de l'entorn i les estratègies d'interacció.
- 2.3. El paper dels procediments metalingüístics.
- 2.4. Cervells multilingües.

3. Característiques del desenvolupament multilingüe:

- 3.1. Característiques generals del procés d'adquisició de llengües.
- 3.2. La percepció de la parla: una primerenca diferenciació entre les llengües.
- 3.3. Característiques del desenvolupament fonològic.
- 3.4. Característiques del lèxic inicial i del desenvolupament lèxic; hipòtesis sobre el lèxic multilingüe.
- 3.5. El desenvolupament morfosintàctic inicial; característiques del desenvolupament morfosintàctic.
- 3.6. Característiques del desenvolupament del discurs.

4. Les conseqüències cognitives del multilingüisme.

4.1. Conseqüències positives, negatives i aspectes indiferents.

4.2. Investigacions recents sobre l'atenció, la cognició i les habilitats metalingüístiques.

5. Orientacions per a la intervenció logopèdica en entorns multilingües

5.1. L'elaboració del perfil de bilingüisme.

5.2. Orientacions per a l'avaluació del llenguatge en persones multilingües.

5.3. Orientacions per a la intervenció en persones multilingües: llengües d'intervenció?

6. La influència de la cultura i l'estatus socioeconòmic (SES):

6.1. La competència cultural del logopeda; els entorns multiculturals.

6.2. La influència del SES en l'adquisició del llenguatge.

6.3. La influència del SES en el rendiment escolar.

Metodologia

- ACTIVITAT DIRIGIDA:

Classes magistrals amb suport de TIC.

Seminaris en grup partit d'anàlisi i discussió d'articles especialitzats i casos. Els estudiants discutiran la metodologia i les implicacions teòriques i pràctiques d'aquests de manera argumentada.

- ACTIVITAT SUPERVISADA

Tutories de seguiment de la realització dels treballs plantejats.

Tutories de consulta sobre les activitats d'autoavaluació proposades en el campus virtual.

- ACTIVITAT AUTÒNOMA

Lectura comprensiva d'articles especialitzats i documents diversos (informes, casos, materials del campus virtual específics per a l'assignatura*, etc.).

Preparació i elaboració dels treballs plantejats.

Cerca de documentació i de dades.

Estudi: realització d'esquemes i resums.

*El material necessari per assimilar els continguts bàsics de l'assignatura es troba a l'aula Moodle de l'assignatura

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals amb suport de TIC i debat en gran grup	22,5	0,9	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Seminaris en grup partit d'anàlisi i discussió d'articles i casos	18	0,72	1, 3, 5, 8, 10,

Tipus: Supervisades			
Tutories de consulta sobre les activitats d'autoevaluació disponibles en el campus virtual.	4	0,16	4, 5, 6, 7, 9
Tutories de seguiment de la realització dels treballs plantejats.	8	0,32	3, 5, 8, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Estudi: realització d'esquemes i resums.	37	1,48	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9
Lectura comprensiva d'articles especialitzats i documents diversos (informes, casos, materials del campus virtual, etc.)	29,5	1,18	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Preparació i elaboració dels treballs plantejats. Cerca de documentació i de dades.	27	1,08	1, 3, 5, 8, 10, 11, 12

Avaluació

Les competències d'aquesta assignatura seran avaluades mitjançant: proves escrites, la participació en les discussions d'articles especialitzats que tindran lloc durant les classes de Seminari, i la presentació d'informes/treballs en les classes de Seminari.

El sistema d'avaluació s'organitza en dos mòduls, cada un dels quals tindrà assignat un pes específic en la qualificació final.

- Mòdul de lliurament d'informes/treballs: en aquest mòdul s'avaluaran els informes i treballs presentats als seminaris amb un pes global del 20% de la qualificació final.
- Mòdul de proves escrites, amb un pes global del 80% en la qualificació final.

En concret, es presentaran les evidències d'aprenentatge següents:

EV1: presentació d'informes i treballs i participació en les discussions del Seminari (pes del 20%). L'evidència es considerarà presentada si s'ha lliurat com a mínim el 60% dels informes/treballs.

EV2: prova escrita (pes del 40%)

EV3: prova escrita (pes del 40%)

L'estudiant aprovarà l'assignatura a partir d'obtenir com a mínim una qualificació de 5 (escala 0-10) com a mitjana de les evidències, i d'haver aprovat dues de les tres evidències.

Un estudiant que hagi lliurat evidències d'aprenentatge amb un pes igual o superior a 4 punts (40%) no podrà constar en actes com a 'no evaluable'.

Es preveu una prova de recuperació de les evidències d'aprenentatge en les quals no s'hagués demostrat un rendiment satisfactori. Per poder fer aquesta prova cal que la nota de curs sigui igual o superior a 4 i inferior a 5 punts (escala 0-10) i que s'hagin presentat les tres evidències. La EV1 no es reavaluarà.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació d'informes del Seminari (grup partit)	20%	2	0,08	1, 3, 5, 8, 10, 11, 12

Prova escrita d'avaluació dels conceptes treballats en l'assignatura I	40%	1	0,04	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Prova escrita d'avaluació dels conceptes treballats en l'assignatura II	40%	1	0,04	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11

Bibliografia

Abdelilah-Bauer, B. (2007). *El desafío del bilingüismo. Crecer y vivir hablando varios idiomas*. Madrid: Morata.

Aparici, M. (2012). L'adquisició del llenguatge. En Ll. Barrachina, Ll. (coord.), M. Aparici & E. Noguera, *Desenvolupament i Avaluació del llenguatge oral*. Barcelona: Editorial UOC.

Armon-Lotem, S., de Jong, J. & Meir, N. (2016). *Assessing Multilingual Children: Disentangling Bilingualism from Language Impairment*. Multilingual Matters.

Auer, P. & Wei, L. (Eds.) (2007). *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Baker, C. (1993). *Fundamentos de educación bilingüe y bilingüismo (caps. 5 a 9)*. Barcelona: Cátedra.

Bathia, T. K. & Richtie, W.C. (1999). The Bilingual Child. En T.K. Bhatia & W.C. Richtie, *Handbook of Language Acquisition* (pp. 569-643). NY: Academic Press.

Bialystok, E. (2001). Language and cognitive effects in preschool children. En C. Muñoz, M.L. Celaya, M. Fernández Villanueva, T. Navés, O. Strunk & E. Tragant (eds.), *Trabajos en Lingüística Aplicada* (pp. 3-9). Barcelona: Univerbook.

Bialystok, E. (2009). Bilingualism: The good, the bad, and the indifferent. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12 (1), 3-11.

Bornstein, M. H., & Bradley, R. H. (Eds.) (2003). *Socioeconomic status, parenting, and child development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Centeno, J.G. (2007). Bilingual Development and Communication: Implications for Clinical Language Studies. En J.G., Centeno, R.T. Anderson & L.K. Obler (eds.), *Communication disorders in Spanish speakers: theoretical, research and clinical aspects* (pp. 47-56). UK: Multilingual Matters.

Costa, A. (2017). *El cerebro bilingüe. La neurociencia del lenguaje*. Barcelona: Debate.

Costa, A. & Sebastián-Gallés, N. (2014). How does the bilingual experience sculpt the brain? *Nature Neuroscience Reviews*, 15, 336-345.

De Houwer, A. (2009). An introduction to bilingual development. *Multilingual Matters*.

Engel de Abreu, P. M. J., Cruz-Santos, A., Tourinho, C. J., Martin, R. & Bialystok, E. (2012). Bilingualism enriches the poor: enhanced cognitive control in low-income minority children. *Psychological Science*, 23, 1364-1371.

García, O., Lin, A. M. Y., & May, S. (2017). *Bilingual and multilingual education*. Springer International Publishing.

Ginsborg, J. (2006). The effects of Socioeconomic Status on Children's Language Acquisition and Use. En J. Clegg and J. Ginsborg(eds.), *Language and Social Disadvantage: Theory into Practice*. John Wiley & Sons.

Goldstein, B. (2000). *Cultural and linguistic diversity resource guide for speech language pathologists*. San Diego: Singular.

Goldstein, B. (ed.) (2004). *Bilingual Language Development & Disorders in Spanish-English Speakers*. Baltimore: Brookes Publishing Company.

Gràcia, L. (2010). *Llengua i immigració. La influència de la primera llengua en l'adquisició del català com a segona llengua*. Barcelona: Vic: Eumo Editorial.

Grosjean, F. & Li, P. (Eds.) (2012) *The Psycholinguistics of Bilingualism*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Hoff, E., Laursen, B., & Bridges, K. (2012). Measurement and Model Building in Studying the Influence of Socioeconomic Status on Child Development. En M. Lewis & L. Mayes (eds.), *A Developmental Environmental Measurement Handbook*. Cambridge, England: Cambridge University Press, pp.590-606.

Mallart, J. (2006). *Multilingüisme i educació*. Barcelona: Publicacions i Edicions UB.

McLeod, S., Verdon, S., Bowen, C. (2013). International aspirations for speech language pathologists' practice with multilingual children with speech sound disorders: Development of a position paper. *Journal of Communication Disorders*, 46(4), 375-387.

Mehler, J. i Dupoux, E. (1992). *Nacer sabiendo*. Madrid: Alianza Psicología minor.

Meisel, J.M. (2011). *First and second language acquisition: parallels and differences*. Cambridge: Cambridge University Press.

Montrul, S. (2013). *El bilingüismo en el mundo hispanohablante*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.

Nieva, S. (2016). Orientaciones para la intervención logopédica con niños bilingües. *Revista de Investigación en Logopedia*, 5(2), 77-111.

Nieva, S. (2016). Competencia cultural del logopeda con familias lingüística y culturalmente diversas. En Maria Teresa Martín-Aragoneses y Ramón López-Higues (Eds.), *Claves de la logopedia en el siglo XXI* (pp. 55-71). Universidad Nacional de Educación a Distancia.

Oller D.K. & Eilers R.E., (eds.) (2002). *Language and literacy in bilingual children*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Sebastián-Gallés, N. & Bosch, L. (2001) On becoming and being bilingual. En E. Dupoux; & S. Franck (comps.) *Language, Brain, and Cognitive Development: Essays in Honor of Jacques Mehler*. Cambridge, Mass: MIT Press.

Sanz-Torrent, M., Badia, I. & Serra, M. (2008). Contributions from Bilingual Specific Language Impairment in Catalan and Spanish to the Understanding of Typical and Pathological Language Acquisition En C. Perez-Vidal, M. Juan-Garau, & A. Bel (eds.), *Portrait of the Young in the New Multilingual Spain* (pp. 135-158). Clevedon: Multilingual Matters.

Serra, M., Solé, M.R., Serrat, E., Bel, A. & Aparici, M. (2000). *La adquisición del lenguaje*. Barcelona: Ariel.

Serrat, E., Gràcia, L. & Perpiñà, L. (2008). First Language Influence on Second Language Acquisition: The Case of Immigrant L1 Soninke, Tagalog and Chinese Children Learning Catalan. En C. Perez-Vidal, M. Juan-Garau, & A. Bel (eds.), *A Portrait of the Young in the New Multilingual Spain* (pp. 200-220). Clevedon: Multilingual Matters.

Siguan Soler, M. (2001). *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Madrid: Alianza editorial.

Strubell, M., Andreu, L.I. & Sintes, E. (coord.) (2011). *Resultats del model lingüístic escolar català. L'evidència empírica*. Barcelona: Linguamón-UOC.

Thordardottir, E. (2006). Language intervention from a bilingual mindset. *The ASHA Leader*, vol. 11, 6-21

Thordardottir, E. (2010). Towards evidence-based practice in language intervention for bilingual children. *Journal of Communication Disorders*, 43, 523-537.

<http://www.asha.org/Practice-Portal/Professional-Issues/Bilingual-Service-Delivery/>

<http://childes.psy.cmu.edu/data/>

<http://faculty.washington.edu/ezent/imdt.htm>

<http://www.multilingualchildren.org/>

http://www.ethnologue.com/ethno_docs/distribution.asp

<http://www.bibiloni.net/lengues/>